

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: koolieelse lasteasutuse õpetaja

Anita Talantseva

VOOLIMISTEHNİKAS LOOVTÖÖDE NÄIDISKOMPLEKTI KATSETAMINE

4-5 AASTASTE LASTEGA

bakalaureusetöö

Juhendaja: Irja Vaas (MA)

Tartu 2019

Resümee

Voolimistehnikas loovtööde näidiskomplekti katsetamine 4-5 aastaste lastega

Loovad tegevused on lapse arengus väga tähtsal kohal. Loov töö on produktiivse töö kõrgem vorm (Käis, 2018). Õppetegevused, mis arendavad loovust ja lõimuvad erinevate tegevus valdkondadega, arendavad last kõige enam. Bakalaureusetöö eesmärgiks oli koostada voolimistehnikas loovtööde näidiskomplekt õpetajatele, et toetada 4-5 aastaste laste loovuse alaoskuste arendamist. Töö käigus valmis neli näidistööd, mille koostamisel toetuti koolieelsele riiklikule õppekavale (2008), loovuse teooriale ja õppematerjali koostamise põhimõtetele. Tegevusuuringu eesmärgiks oli loodud näidistööde katsetamine lasteaias ning tööde täiustamine vastavalt õpetajate arvamusele. Koostatud näidistöid katsetati 4-5 aastaste lastega ühes Eesti maakonna lasteaias nelja õpetaja poolt, kes täitsid iga töö kohta küsimustiku. Tulemuste põhjal täiustati koostatud näidistöid ja selgus, et õpetajad kasutaksid antud töid ka edaspidi. Näidistööd toetavad loovuse alaoskuste arendamist ning lastele sobis individuaalne lähenemine.

Võtmesõnad: loovuse alaoskused, näidistööd, lasteaiad, voolimine

Abstract

Testing a sample set of creative works using clay modeling techniques on children ages 4-5

Creative activities play an important part in a child's development. Creative work is the highest form of productivity (Käis, 2018). Activities that develop creativity and integrate different areas of study are best when it comes to children's development. The goal of this Bachelor's thesis was to put together a sample set of creative works using modeling clay that teachers could use to support the development of creative sub-skills in children ages 4-5. In the course of compiling this thesis, four sample sets were made, based on the national curriculum for pre-school child care institutions (2008), the theory of creativity and the principles of compiling study materials. The goal of action research was to test the created sample works in kindergartens and to perfect them according to the teachers' opinions. The sample works compiled were put to the test among 4-5 year old children in an Estonian county kindergarten by four teachers, who filled out a questionnaire about each creative work. Based on the results, the sample works were improved upon and according to the teachers, they would continue to use them. These sample works support the development of creative sub-skills and the children who tried them enjoyed the individual approach.

Keywords: creative sub-skills, sample works, kindergarten, modeling clay

Sisukord

Resümee	2
Abstract	3
Sissejuhatus	5
<i>Loovuse olemus ja selle neli komponenti</i>	5
<i>Voolimise olemus ja oskused 4-5aastastel lastel</i>	8
<i>Õppematerjalide koostamise põhimõtted</i>	10
<i>Uurimuse eesmärgid ja uurimisküsimused</i>	10
Metoodika	11
<i>Näidistööde koostamine</i>	11
<i>Valim</i>	14
<i>Andmete kogumine</i>	14
<i>Protseduur</i>	15
Tulemused	16
<i>Õpetajate arvamused ja hinnangud näidistööle „Laineline joon”</i>	16
<i>Õpetajate arvamused ja hinnangud näidistööle „Ring“</i>	17
<i>Õpetajate arvamused ja hinnangud näidistööle „Silmad“</i>	19
<i>Õpetajate arvamused ja hinnangud näidistööle „Värvilised pallid“</i>	20
Arutelu	21
<i>Töö praktiline väärtus</i>	24
<i>Uuringu kitsaskohad ja edasised soovitusel</i>	24
Tänuõnad	24
Autorluse kinnitus	24
Kasutatud kirjandus	25

Lisa 1. Tööjuhendid

Lisa 2. Küsimustikud

Lisa 3. Sorteeritud küsimustikud

Sissejuhatus

Kunstikasvatus on alushariduse oluline osa (Vahter, 2005), sest kunst aitab lapsel ennast väljendada ja arendada oma loovaid oskusi (Runco, 1989). Loovus on võime luua midagi uut ja leida lahendusi erinevatele probleemidele, sest loov isiksus tegutseb iseseisvalt ja on avatud uutele kogemustele (Uusikylä, 2011). Guilford (1967) toob välja, et loovmõtlemine koosneb neljast alaoskusest: mõtlemise voolavusest, originaalsusest, pädlikkusest ning üksikasjalikkusest.

Eesti koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on välja toodud kunsti valdkonna eesmärgiks, et laps tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest ning saab võimaluse väljendada oma maailmanägemist. Kahjuks ei toetata loovuse arengut lasteaias piisavalt, seda tuleks teha erinevate tegevuste abil, kui ka keskkonna kujundamisel (Teder, 2014). Praktilise töö kaudu toimub loovuse arendamine ja enese väljendamine kunstikeeles (Tuulmets, 2010).

Tartu Ülikoolis on kaitstud bakalaureuse- ja magistritöid, kus on koostatud näidiskomplekte erinevatel teemadel. Õpiobjekte on nii joonistamise (Siim, 2016) kui ka voolimise (Ebber, 2016) teemal. On ka näidis-tegevuskonspektid teoste vaatluse kohta (Rebane, 2016). Antud uuringutes selgus, et õppematerjalide loomine on väga oluline ja toetab õpetajate tööd. Sinilahe (2018) uurimuses selguski, et erinevate õppemeetodite abil saab arendada loovust ja õpetajad peavad seda väga tähtsaks. Kool (2018) uuris oma magistritöö raames loova mõtlemise nelja komponendi seose avaldumist 6.-8. klassi õpilastes käsitöö ja kodunduse tundides. Magistritöös selgus, et loovuse alaoskused on omavahel väga tihedalt seotud ning arendades ühte alaoskust, tõusevad ka teiste alaoskuste tasemed. Antud uuring viidi läbi koolilastega, kuid antud teema on oluline ka eelkoolieas, sest loovuse alaoskuste arendamine on oluline loovuse seisukohalt.

Eelnevast lähtuvalt on bakalaureusetöö eesmärgiks koostada voolimistehnikas loovtööde näidiskomplekt õpetajatele, et toetada 4-5 aastaste laste loovuse alaoskuste arendamist.

Loovuse olemus ja selle neli komponenti

Loovusel kui kunsti südamel pole ühtset definitsiooni (Vahter, 2005). Loovus on teadmiste ja kujutlusvõimete kogum, mis võimaldab olemasolevaid teadmisi avardada ja arendada. Loovus on ka võime kombineerida olemasolevaid objekte erilisel moel, et saavutada uusi lahendusi (Kallas, 2015). Loovalt tegutsemine vajab kõrget motivatsiooni ning head keskendumisvõimet (Kidron, 1999). Sternberg ja Lubart (1999) lisavad, et loovus mitte ainult ei nõua motivatsiooni, vaid ka tekitab seda.

Loovus on lai ja oluline teema, mis on seotud individuaalsel ja ühiskondlikul tasandil. Individuaalsel tasandil on loovus seotud töö ja igapäevaeluga, mis aitab lahendada probleeme. Ühiskondlikul tasandil võib loovus viia uute leiutisteni ja kunstiliste oskusteni (Sternberg & Lubart, 1999). Moran (2010) arvab samuti, et loovuse mõju oleneb ühiskonnast, sest loovusel on vaja ühiskonda, mis hindaks uudsust ja sobivust samaaegselt.

Sternberg (2006) on märkinud, et loovus on seotud kuuest erinevast, kuid omavahel tihedalt seotud allikast: intellektuaalsed võimed, teadmised, mõtlemisstiil, isiksus, motivatsioon ja keskkond. Rääkides intellektuaalsetest võimetest on välja toodud kolm olulist oskust: (1) sünteesimisoskus, mis võimaldab näha probleeme uuel viisil ja vältida tavapärast mõtlemist; (2) analüüsimisoskus aitab aru saada, milline idee väärrib edasi arendamist ning milline mitte; (3) praktiline oskus aitab veenda teisi oma ideede väärtuses. Teadmised võivad loovust edasi viia, aga ka pärssida, sest ühest küljest tahetakse teada, kuhu liigutakse, teisest küljest ei taheta liikuda tagasi probleemide juurde. Mõtlemisstiilide abil suudetakse mõelda loovalt ja ära tunda olulised ja mitteolulised küsimused (Sternberg, 2006).

Loovmõtlemine koosneb küll divergentsest ja konvergentsest mõtlemisest (Kallas, 2005), kuid loovuse aluseks on just divergentne mõtlemine (Sternberg, 2006). Divergentse ehk hargneva mõtlemise kaudu saab luua alternatiive ja suurendada tõenäosust leida häid ideid, aga konvergentne mõtlemine aitab neid ideid hinnata ja teha sobilikku valikut (Kallas, 2005). Divergentse mõtlemise põhikomponendid on mõtlemise voolavus, mõtlemise originaalsus, mõtlemise paindlikkus ja mõtlemise üksikasjalikkus (Guiford, 1967).

Mõtlemise voolavus on ideede ja lahenduste rohkus (Runco, 2004). Voolavus on piisav loovuse jaoks (Meyer & Lederman, 2013; viidatud Lamb, Annetta, & Vallett, 2015) ning voolavust on võimalik treenida läbi lateraalse mõtlemise, mille eesmärgiks on parandada kriitlises olukorras tekkinud puudujääke (Lamb, Annetta, & Vallett, 2015). Mõtlemise voolavus aitab meenutada omandatud teadmisi, sest mida rohkem arendatakse mõtlemist, seda enam suureneb võime töödelda informatsiooni. Kui laps saab oma mõtteid arendada mängulises ja vabas olukorras, suudab ta edaspidi leida lahendusi probleemidele. Voolavust saab stimuleerida erinevate ülesannetega, näiteks saab lasta lapsel nimetada erinevaid esemeid, mis on kollased, ümmargused, triibulised (Fisher, 2005).

Mõtlemise originaalsus on uudsete ning ebatavaliste ideede pakkumine (Runco, 2004), sest originaalsus seisneb selles, et luuakse midagi ebatavalist või unikaalset tulles ise selle peale (Runco, 2006). Inimene, kes kasutab ainult olemasolevaid teadmisi ja täielikult väljaarenenud kunstivorme, ei võta tõenäoliselt ette loomingulisi tegevusi. Tõmme uudsuse poole ning huvi ja suutlikkus lahendada probleeme on loovuses väga olulised (Goldberg, 2018). Runco (2004)

toob välja, et originaalsus on loovuses väga tähtis, kuid see ei ole piisav loovuse jaoks, sest inimene suudab ilma originaalsuseta olla samuti produktiivne. Uute ideede genereerimiseks on väga sobilik just ajurünnak ning selleks on vaja vaba õhkkonda. Kui ajurünnak ei edene, võiks õpetajal varuks olla küsimusi ja edasiviivaid tähelepanekuid, et julgustada lapse mõttekäiku (Paas, 2007).

Mõtlemise paindlikkus on võime muuta suunda (Guilford, 1967), mis aitab vältida harjumusi ja kindlaid rutiine probleemide lahendamisel (Beketayev & Runco, 2016). Kidron (2000) lisab, et mõtlemise paindlikkus aitab vahetada vaatenurka ja mõista nähtusi uues perspektiivis. Samuti on mõtlemise paindlikkus oskus olemasolevat infot ümber struktureerida (liigitamise, rühmitamise, töötlemise). Paindlikkus on võime läheneda probleemidele, sest lapsed võivad jääda reeglite võrku, mis tegelikult ei kuulu juurde (Fisher, 2005).

Mõtlemise üksikasjalikkus on ideede ja lahenduste täiendamine (Guilford, 1967). Täiendamise käigus lisatakse arvukaid lisandusi, mille käigus muudetakse ärritaja keeruliseks. Kui lapsed näevad asju uuel viisil, siis tõenäolisemalt suudavad nad sellist lähenemist rakendada ka õpi- ja elusituatsioonides (Fisher, 2005). Mõtlemise üksikasjalikkus on detailide lisamine oma mõtetele, mis hõlmab samas ka arengut ja sisaldab ideede täiendusi (Wright, 2010).

Loovus on väga oluline laste arengus (Runco, 2006), sest loovus avaldub juba kõige varasemas lapseas (Võgotski, 2016). Seega on iga laps oma olemuselt loov ning tema loovuse arengut saab toetada ümbritseva maailma jälgimisega. Kuna loovus ei avaldu ainult mängus, siis tuleb lapsele võimaldada erinevaid võimalusi tegutsemiseks. Kui lapsel on võimalus mõelda teisiti, siis suudab ta välja mõelda asju, mille peale keegi teine pole tulnud (Tõnumaa, 2004).

Laps tuleb loomisega ka ise väga hästi toime (Juss, 2005). Kuna laps ei ole teadlik, mis on kombeks öelda või teha, siis võib laste loovus tunduda juhuslikuna. Seetõttu mõtlebki laps välja ebatavalisi lahendusi (Kabanen, 2010). Laps julgeb mängida vormide, värvide ja ideedega ning suudab näha probleeme. Ta suudab leida neile lahendusi midagi uut ja andekat luues (Uusikyla, 2006). Lapsed suudavad olla loovad ka improviseeritud mängudes, lauludes ja kunstiteostes (Runco, 1989). Seetõttu peaks lastele andma juba varajasest east alates võimalikult palju teadmisi erinevatest valdkondadest (Kabanen, 2010). Just küsimusi küsides suhtuvad lapsed olukordadesse loovalt ja leiavad mitmesuguseid vastuseid (Vahter, 2005). Kõige loovamad ongi just nooremad lapsed, sest suuremad lapsed ja täiskavanud on alla surutud ühiskonna poolt, mis julgustab intellektuaalset sarnasust (Sternberg, 2006).

Kunstitegevuse kaudu saavad lapsed läheneda tööprotsessile loovalt, omandada oskusi loominguliselt ning saada seetõttu omanäolisi tulemusi. Laste arengule on tähtis tulemuste üle arutleda, seeläbi täieneb tema sõnavara ning aktiveerub jutustamisoskus. Ennast väljendades saab laps positiivseid emotsioone (Vahter, 2005).

Voolimise olemus ja oskused 4-5aastastel lastel

Kunstiõpetusega on tihedalt seotud voolimine (Aljasmets et al., 1985). Voolimine ehk modelleerimine on pehmele materjalile uue vormi andmine (Vahter, 2005). See on üks vanimaid käsitööliike, kus tuleb kõik oma emotsioonid ja mõtted kehastada plastilises vormis (Hanson, 1965). Voolimise käigus areneb käte osavus, vormitunnetus ning silmamõõt, sealjuures on tähtis mõlema käe sõrmede arendamine (Aljasmets et al., 1985). Tegevuse käigus on lastel võimalus piiramatult oma fantaasiat väljendada ning voolimise ajal areneb ka laste tundemeel (Gustavson, 2004).

Voolimine on seotud kõne arendamisega, sest muinasjututegelasi voolides kasutab laps neid vabas mängus. Suhtlemisel teiste lastega kõneleb ta vastavalt tema poolt voolitud mänguasjale. Samuti saab kinnistada arvutamis- ja võrdlemisoskust, sest voolitud kujundid sarnanevad geomeetrilistele kujunditele: kera, kuup, püramiid. Võimalik on laste voolinguid võrrelda, grupeerida, loendada ja suuruste järgi ritta panna. Voolimismassi on tihipeale vaja ka osadeks jaotada, sest need koosnevad mitmetest detailidest (Ivanova, & Leppoja, 2007).

Esimene voolimismaterjal, millega lapsed kokku puutuvad, on liiv (Hanson, 1965). Kuid parimaks materjaliks on siiski savi, sest see allub laste sõrmedele kõige paremini ning seda saab ka korduvalt kasutada (Aljasmets et al., 1985). Teiseks heaks voolimismaterjaliks on plastiliin, mille eeliseks on see, et liidetud osakesed jäävad paremini kinni. Plastiliin on värviline ja meeldib lastele rohkem kui savi (Hanson, 1965). Plastiliin on samuti taaskasutatav ning sõrmede vahel muljudes läheb uuesti pehmeks (Vahter, 2005). Voolimismaterjalidena saab veel kasutada voolimispastat, mis on kõige parem just sõimelastele, sest on kergesti voolitav. Samuti saab kasutada voolimisel modelleerimissavi, tainast ja pabermassi (Ivanova, & Leppoja, 2007). Voolimisel on põhiliseks töövahendiks sõrmed ning detailide töötlemiseks ka voolimispulk, mis on kas puidust, plastmassist või luust (Hanson, 1965).

Kunstiga tegeledes areneb lapsel: (1) emotsionaalne areng – laps õpib erinevaid tundeid väljendama; (2) sotsiaalne areng – laps õpib iseseisvust ning otsuste tegemist; (3) füüsiline areng – lapsel areneb peenmotoorika ja kimpimismeel, silma ja käe koordineerimine; (4) vaimne areng – laps õpib värve ja vorme ja erinevaid töövahendeid (Juss, 2005). Samuti hakkab laps mõtlema ja selle kaudu areneb tema visuaalne tajumine ning kõik see on lapse ja

õpetaja teineteist austav koostöö, mille vältel areneb loovus. Selleks et areng oleks tulemuslik peaks õpetaja tundama lapse vajadusi: (1) fantaseerimisvajadus; (2) motoorse kaasaelamise vajadus; (3) suhtlemisvajadus, sest lapse suu ja käsi töötavad koos. Ta räägib iseendaga ja teiste lastega ja nendega, keda kujutab (Juss, 2005). Seega tuleb kunstikogemusi võtta väga tõsiselt, sest sellega õpib laps jälgima ümbritsevat keskkonda, arendab meeli ning ergastab tunnetuslikku maailma (Vahter, 2005).

Tehnilised oskused aitavad kaasa tööde mõjukusele, sest erinevate oskuste omandamine aitab mõtteid väljendada ja huvitavaid töid luua. Voolides annavad lapsed esemetele kuju kahest või kolmest küljest. Õpetaja peaks tööd planeerima nii, et see soodustaks laste arengut (Oll, 2009).

Neljaaastane laps loob lihtsaid esemeid vorme liites, sest spontaanselt materjale kasutades teeb ta fantaasiakujuneid. Voolimismaterjale veeretab laps iseseisvalt ning koos õpetajaga püüab piklikke vorme lihtsaks palmikuks ühendada (kaht haru omavahel keerata). Laps peab tundma õppima erinevate materjalide omadusi ning tutvub võimalusega pigistada materjale, et anda esemele iseloomulikumat kuju voolingu väiksemaid osi liites (Oll, 2009).

Viieaastane laps toetub õpitud oskustele ning tööde täiendamiseks leiab omapoolseid võimalusi. Laps tutvub vormide liitmise uute võimalustega, aga teda tuleb julgustada ise katsetama, kuidas erinevad vormid omavahel sobivad. Oluline on kahe käe koostöö ning eseme pööramine voolimise ajal. Inimest ja lihtsat tegevust voolides harjutab laps detailide ühenduskohti siluma ning vajaduse korral voolingut niisutama. Voolimispulka kasutavad lapsed esemete kaunistamiseks, luues sellega voolitule mustreid (Oll, 2009).

Eeldatavad tulemused 5aastasel lapsel voolimisel: (1) süvendit pöidlaga vajutades õõnestab ümarvorme; (2) muudab voolimismaterjalide kuju; (3) loob töödeldes ümar- ja piklikke vorme; (4) ühendab voolitud detaile omavahel (Oll, 2009). Kunstitundides vesteldakse kunstiteostest ning vaadeldakse töid (Heinla, 2008). Eeldatavad tulemused 5aastasel lapsel kunsti vaatlemisel ja vestlemisel: (1) vaatleb kunstitöid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust; (2) küsimuste toel jutustab, mida on oma töödes kujutanud; (3) nimetab, mis materjale oma töös kasutab (Oll, 2009).

Lapse loovates töödes peaks kajastuma tema kujutusmaailm ja huvid. Kunstitegevustes saab laps avardada ning täiendada oma teadmisi ja saada uusi kogemusi. Tegevused peavad olema loovad ja vaba õhkkond, et laps saaks ennast avada (Oll, 2009). Ideaalne oleks õpetaja enda koostatud tööjuhendid, mis vastavad töökavale ning laste arengutasemele (Käis, 2018).

Õppematerjalide koostamise põhimõtted

Õppematerjalide alla kuuluvad kõik vahendid, mida kasutatakse õppimiseks (Läänemets, 2000). Kuna õppeprotsessi edukust mõjutavad nii õpetaja, õppija kui ka õppematerjal, siis peab materjal olema eakohane ja huvitav. Õpetaja peab tundma lasteaiaste õpetamise eripära, sest lapsed peavad olema motiveeritud ja aktiivsed. Lasteaias materjalide hulka kuuluvad esemed võib õpetaja ise valmistada, aga ka lasteaed hankida (Kärtner, Maiberg, Rikker, Tuuling, & Voltein, 2006).

Õppematerjal tuleb valida kvaliteetne, sest see peab võimaldama omandada uusi teadmisi ning vastama õppekavale (Läänemets, 2001). Eesti koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on õppe- ja kasvatustegevuste põhimõteteks lapse loovuse arendamine, soodustava keskkonna loomine, turvatunde ja eduelamuste tagamine. Õppematerjalid võiksid arvestada lasteaiasõpetajaga ja toetada õpetajate häid ideid, mida rakendada ka edaspidi. Materjalid peavad olema lapsekesksed ja sobima ka õpetajale (Kärtner, Maiberg, Rikker, Tuuling, Voltein, 2006). Marandi (2007) toob välja, et õppematerjal peaks olema mõistetav, õppimist toetav ning korrektselt koostatud.

Materjali põhifunktsiooniks on toetada õpitegevust teadmiste ja oskuste omandamisel ning moodustuma peab tervik: (1) motiveerib last õppima, (2) edastab omandama õppekavas määratletud haridusstandardit, (3) võimaldab erinevaid õpitegevusi õppeprotsessi kujundamisel, (4) annab tagasisidet materjali omandamisest, (5) võimaldab omandatud teadmiste ja oskuste iseseisvat rakendamist (Läänemets, 2000). Individuaaliseerivad õppevahendid, näiteks tööjuhendid saab kasutada ka individuaalse ja iseseisva töö organiseerimiseks (Hein, 2007).

Tööjuhend tuleb koostada selges ning konkreetses sõnastuses, et selle kasutaja saaks tegutseda iseseisvalt. Samuti peavad olema täpsed juhised töövahendite leidmiseks ning ülesanded olgu tehniliselt mitmekesised. Juhend võiks suunata last iseseisvale mõtlemisele, vältimaks mehaanilist tööd, sest laps tahab ju tööd tehes iseseisvalt tegutseda. Isetegevuse kõrgem aste on vaba tegevus ehk spontaansus, kus lähtutakse oma huvidest ja soovidest ning kus tegevuse käigus tekib uus, omapärane saadus. Selline töö toob rõõmu ja rahulolu tegevusest ja sellepärast võibki öelda, et spontaansus on loov töö (Käis, 2018).

Uurimuse eesmärgid ja uurimisküsimused

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli tegevusuuringu käigus (1) koostada voolimistehnikas loovtööde näidiskomplekt õpetajatele, et toetada 4-5 aastaste laste loovuse alaoskuste

arendamist, (2) katsetada loodud loovtöid lasteaias ning (3) täiustada neid vastavalt õpetajate hinnangutele. Lähtudes eesmärkidest, püstitati tööle järgnevad uurimisküsimused:

1. Kuidas sobivad voolimistehnikas näidistööd loovuse nelja alaoskuse: mõtete voolavuse, mõtete originaalsuse, mõtete paindlikkuse ja mõtete üksikasjalikkuse õpetamiseks?
2. Millised on õpetajate soovitud loodud voolimistehnikas loovtöödele?

Metoodika

Bakalaureusetöö eesmärgist lähtuvalt viidi uurimus läbi tegevusuuringuna, mille all mõeldakse sotsiaalsete olukordade uurimist, mida viivad läbi praktikud, et parandada teatud (erialase) tegevuse kvaliteeti (vrd Kemmis & McTaggart, 1988; Carr & Kemmis 1986; Hopkins 1993, viidatud Löffström, 2011). Antud töös sooviti parandada koostatud näidistööde komplekti. Eesmärgi täitmiseks katsetati koostatud loovtöid lasteaias. Katsetusest saadud tagasisidest lähtuvalt viidi sisse parandused ning täiendused loovtöödesse ja tööjuhenditesse. Näidistööde koostamisel toetuti teoorias kasutatud materjalile ning Johannes Käisi põhimõtetele.

Näidistööde koostamine

Näidistööde koostamisel toetuti koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale (2008), kus on välja toodud õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, valdkonna sisu ja õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine ja korraldamine, sest õppematerjal peab vastama õppekavale (Läänemets, 2000). Eesti koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2008) on välja toodud, et tegevuse kavandamisel ja korraldamisel peaks julgustama last katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks. Arvestatakse seda, et lapse jaoks on oluline lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi. Koostatud näidistööde eesmärgiks on laste loov lähenemine töö mitmekesistamiseks ja erinevate teadmiste loovalt kasutamine.

Tööde koostamisel arvestati ka laste vanusega ja nende eeldatavate oskustega. Näiteks nelja-aastane laps rullib ja veeretab iseseisvalt voolimismaterjale ning loob lihtsamaid esemeid vorme liites. Viieaastane laps toetub varasematele oskustele ning leiab erinevaid viise töö täiendamiseks (Oll, 2008). Näidistööde eesmärkideks olid erinevate vormide liitmine ning töö täiendamine uute ideedega. Samuti oli näidistööde koostamisel oluline, et laps saaks võimaluse katsetada ja avastada uusi võimalusi tööde täiustamiseks. Õpetaja peaks last

ergutama looma uusi esemeid kasutades oma fantaasiat ning julgustama teda katsetama, kuidas erinevaid vorme omavahel kombineerida (Oll, 2008).

Tööde loomisel oli oluline, et laps saab vabalt tegutseda, sest antud tööde puhul oli eesmärgiks laste ideede ja mõtete teostamine oma nägemuse järgi, mistõttu toetutigi loovusele ja loovuse alaoskustele. Laste loovuse protsess peaks avalduma valikute tegemises ja eneseväljenduses (Kabanen, 2010). Kunstitegevustega koolieelses eas peaks laps kasutama erinevaid jooni ja geomeetrilisi ja vabu kujundeid luues mitmesuguseid kunstitöid. Kunstitegevuse sisuks võiks olla vaatlemine, arutlemine, praktiline töö ning tutvumine mitmesuguste materjalide ja vahenditega (Vahter, 2005).

Näidistöö “Laineline joon”. Antud näidistöö valmis katsetuse käigus, lapsega katsetati kaks tööd (sirge ja laineline joon). Sirge joone idee tuli raamatust „Understanstanding Creativity in Early Childhood“, kus olid pildid laste joonistustest sirgel joonel. Katsetades sirge joonega tööd, ei tundnud laps erilist huvi ja ei tahtnud tööd teha. Lapselt uuriti pilti näidates, et mis see olla võiks ning laps arvas, et siin on sõidutee või vesi. Samas arvas laps, et vesi on siiski laineline. Nii saigi sirgest joonest laineline joon, mille kohta tekkisid lapsel koheselt mõtted ja ta hakkas näidistööd tegema. Tegevuse käigus pakkus laps huvitavaid ja omapäraseid lahendusi töö tegemisel, mis arendas lapse mõtlemise originaalsust. Samuti täiendas laps aina omaenda ideid, mis arendas ka mõtlemise üksikasjalikkust.

Näidistöö “Laine” eesmärgid on: (1) laps leiab uudseid lahendusi töö täiendamiseks (mõtlemise originaalsuse arendamine); (2) laps täiendab oma mõtteid uute detailidega (mõtlemise üksikasjalikkuse arendamine). Töö tegemisel vajab laps plastiliini ning vastavalt oma ideedele valib ise värvid. Valides värve, sai laps arutleda, mida ta näeb ja mida teha kavatseb. Tehnilise oskuse osas oli lapsel samuti vaba valik vastavalt oma mõtetele. Valminud töö on lisatud tööjuhendi illustratsiooniks (lisa 1.1).

Näidistöö “Ring”. Antud näidistöö oli algselt planeeritud teha värvipritsimistehnikas, idee tuli praktiliselt olles. Praktika tegevuse käigus kaunistati töid, raputades läiget töö peale. Tekkis mõte värvi pritsida ja vaadata, mida lapsed pildil näevad. Pritsitud värviplekkide kohta ei osanud laps midagi öelda ja ta ei tulnud arutleva jutuga kaasa. Kuna värviplekkidest tulid ka ringid, siis tuligi idee teha üks ring ja katsetada, mis laps sellest tööst arvab. Antud näidistööd nähes tekkis lapsel koheselt idee ja ta hüüdis, et näeb õhupalli. Laps hakkas koheselt pildile lisama õhupalle, kasutades geomeetrilist kujundit, millega arendas mõtete voolavust. Arutluse käigus tuli lapsel aina uusi mõtteid, kuidas oma pilti huvitavamaks teha. Seeläbi arendas ta mõtlemise originaalsust.

Näidistöö “Ring” eesmärgid on: (1) laps lisab pildile erinevaid tasapinnalisi voolitud geomeetrilisi kujundeid (mõtlemise voolavuse arendamine); (2) laps leiab huvitavaid viise, et muuta pilt põnevamaks (mõtlemise originaalsuse arendamine). Tööd tehes vajab laps plastiliini, mille värve ta sai valida omal vabal valikul vastavalt oma soovidele. Tehnilise oskuse osas oli lapsel vaba valik, kuidas ta ise soovib pilti täiendada ja huvitavamaks muuta. Valminud töö on lisatud tööjuhendi illustratsiooniks (lisa 1.2).

Näidistöö “Silmad”. Käesoleva näidistöö idee tekkis praktika ajal, kui õppetegevuse käigus kasutati silmade kleepse. Õppetegevuses kasutati silmi valmis töödel, nii tekkis idee kasutada ainult silmi ja vaadata, kuidas lapsed arendaks pilti edasi. Laps leiab erinevaid viise, et pilt teha oma nägemuse järgi, millega saab arendada mõtlemise originaalsust. Samuti laps täiendas oma mõtteid töö käigus, kuna talle tuli jutustamise käigus erinevaid mõtteid, mida saab tööle lisada. Sellega saab arenada lapse mõtete voolavust.

Näidistöö “Silmad” eesmärgid on: (1) laps leiab uudseid viise, et muuta pilt huvitavaks (mõtlemise originaalsuse arendamine); (2) laps täiendab etteantud pilti erinevate ideedega (mõtlemise voolavuse arendamine). Töö teostamiseks vajab laps plastiliini, vastavalt oma ideedele valis ta värvid. Tehnika osas oli lapsel vaba valik täiendada pilti vastavalt oma fantaasiale. Valminud töö on lisatud tööjuhendi illustratsiooniks (lisa 1.3).

Näidistöö “Värvilised pallid”. Käesolev näidistöö tekkis samuti katsetamise käigus. Esiteks prooviti lastega sirgetest värvilistest plastiliinipulkadest koostada ese, nii et pulgad jäävad terveks. Idee tekkis, kui sorteerisime lastega värvilisi matemaatilisi pulki värvide järgi. Lapsed koostasid etteantud pulkadega ka erinevaid kujundeid. Sellest tuligi töö autoril mõte, et proovida plastiliinipulkadest koostada pilt. Lastele tundus tegevuse protsess igav. Kui nad plastiliinipulgad lahti võtsid, tegid nendest pallid. Plastiliinist palle said lapsed kasutada oma äranägemise järgi. Pildi loomisel leidis laps erinevaid viise, kuidas töösse sisse tuua geomeetrilised kujundid. Ringist loodi inimene ning ruudust tehti maja, antud tööga arendati mõtlemise paindlikkust. Samuti laps leidis erinevaid viise, kuidas oma tööd täiendada, mis arendas mõtlemise üksikasjalikkust.

Näidistöö “Värvilised pallid” eesmärgid on: (1) laps leiab erinevaid võimalusi tasapinnaliste geomeetriliste kujundite kasutamiseks (mõtlemise paindlikkuse arendamine); (2) laps täiendab oma ideid uute detailidega (mõtlemise üksikasjalikkuse arendamine). Kui lastele öeldi ette, mis ja kuidas tegema peab, ei tundunud see tegevus neile huvitav. Laps soovis pilti teha oma tehnikaga, kas siis rullida või veeretada plastiliini. Samuti tükeldas ta plastiliini oma äranägemise järgi ja see tehnika tundus talle kõige enam meeldivat. Laps sai

valge paberi ja viis erinevat värvi plastiliini ning sai võimaluse tegutseda vastavalt oma mõtetele. Lapse töö on lisatud tööjuhendi illustratsiooniks (lisa 1.4).

Valim

Õpetajad. Uurimus viidi läbi ühes Eesti maakonna lasteaias, mille valimisel kasutati mugavusvalimit, sest antud uurimus viidi läbi autori töökohas. Õpetajad valiti vastavalt kriteeriumitele: (1) õpetaja omab pedagoogilist haridust, (2) õpetaja töötab 4-5 aastaste lastega ning (3) õpetajatel on vähemalt viie aastane tööstaaž, sest Berliner (1988) toob välja, et õpetaja läbib viis faasi enne, kui jõuab eksperdi tasemeni. Esimeses faasis on õpetaja algaja, teises edasijõudnu, kolmandas kompetentne, neljandas kogunud ning viiendas alles ekspert. Seega kõik valitud õpetajad on valitud eesmärgipäraselt ja vastavad kriteeriumitele. Uurimuses osales neli õpetajat ning töö eetilise tõttu on nende nimed varjatud. Tulemustes kasutatakse lühendit Õ ja andmed on välja toodud Tabelis 1.

Tabel 1. *Õpetajate andmed*

Õpetaja	Tööstaaž aastates	Haridus
Õ1	40 a	Tartu Ülikool bakalaureus, alushariduse pedagoog
Õ2	15 a	Tartu Ülikool bioloogia-geograafia, läbitud alushariduse kursus
Õ3	17 a	Tartu Ülikool bakalaureus, alushariduse pedagoog
Õ4	44 a	Tartu Ülikool bakalaureus, alushariduse pedagoog

Lapsed. Valim koosnes kuuest 4-5 aastasest lapsest, kellest neli olid tüdrukud ja kaks olid poisid. Nelja lapsega viidi näidistööd läbi õpetajate poolt ja kahe lapsega viidi uurimus läbi töö autori poolt praktika ajal. Enne tööde katsetamist teavitati lastevanemaid suuliselt uurimuse olemusest ja eesmärkidest. Kahe õpetaja poolt läbi viidud tööd pildistati ning töö tegemise ajal laste poolt räägitud jutud pandi õpetajate poolt kirja (lisa 4). Pilte ja tekste näidati samuti lastevanematele ja lapsevanemad andsid nõusoleku avaldamiseks, pannes allkirjad teksti alla. Laste nimed ja lapsevanemate allkirjad on varjatud, et tagada uuringus osalejate konfidentsiaalsust.

Andmete kogumine

Andmekogumismeetodina kasutati struktureeritud küsimustikku (lisa 2), mille koostamisel toetuti Rebase bakalaureusetöö (2016) intervjuu kavale. Küsimustik koosnes 66 küsimusest ja

on jagatud kolme ossa. I osa koosnes 6 küsimusest, mis oli sissejuhatavaks osaks. I osas uuriti õpetaja üldandmeid ning teadmisi ja arvamusi loovusest ning loovtöödest. II osa koosnes 24 küsimusest, iga juhendi kohta oli 6 küsimust, kus uuriti näidistööde sobivust loovuse nelja alaoskuse arendamise kohta. III osa koosnes 36 küsimusest, iga tööjuhendi kohta oli 9 küsimust, kus uuriti õpetajate ettepanekuid loodud loovtööle. Kõigepealt tutvusid õpetajad koostatud näidistöödega, viisid neid läbi nelja lapsega ning analüüsisid näidistööid struktureeritud küsimustiku abil. Küsimustikus said õpetajad anda oma soovitusi ja nõuandeid, et parandada ja täiustada näidistööid.

Protseduur

Käesoleva uuringu läbiviimisel kasutati tegevusuuringut, kuna töö käigus koostati, katsetati ja parandati lasteaias kasutamiseks tehtud näidistööd. Tegevusuuring on tsükliline protsess, mis koosneb planeerimisest, tegutsemisest, vaatlemisest ja analüüsimisest (vrd Kemmis & McTaggart, 1988; Carr & Kemmis 1986; Hopkins 1993, viidatud Löffström, 2011). Tegevusuuringut saab siduda ka Marandi (2007) välja toodud etappidega, milleks on (1) kavandamine ja materjalidega tutvumine, (2) töö koostamiseks ettevalmistumine ja (3) töö loomine ja täiustamine. Toetudes mainitud etappidele planeeriti tegevusuuring järgmiselt: (1) uurimisprobleemi püstitamine; (2) materjaliga tutvumine; (3) näidistööde koostamine; (4) näidistööde katsetamine autori ja õpetajate poolt; (5) näidistööde kohta informatsiooni kogumine küsitluste abil; (6) näidistööde täiustamine.

Õpetajatega võeti ühendust 3. jaanuaril 2019. aastal. Suuliselt selgitati uurimuse olemus ja eesmärgid. Näidistööde katsetamisel lasteaias viidi eelnevalt läbi mugavusvalimiga pilootuuring praktika ajal. Kahe lapsega katsetati näidistööid, mis aitas tagada töö usaldusväärset, sest katsetamise tulemusena muudeti küsimustikku. II osa küsimustikku lisati kuues küsimus, sest esimese lapsega viidi läbi näidistöö ja selgus, et laps ei vajanud suunamist ega abistavaid küsimusi. Teise lapsega tööd läbi viies selgus, et laps vajab abi ning juhendamist töö alustamisel. Samuti lisati III osas neljas ja kaheksas küsimus, sest katsetuse käigus selgus, et üks lastest suutis iseseisvalt tegutseda ja teine laps vajab abi ning juhendamist. Selle küsimusega uuriti, kas antud näidistööd on üldse eakohased 4-5 aastaste laste jaoks ning kui võrd antud näidistööd toetavad lõimimist teiste valdkondadega. Katsealused lapsed arutlesid tööde üle erinevalt, mis näitas erinevate valdkondade lõimimisvõimalusi. Samuti katsetati küsimustike kaaskodeerija poolt, kes andis soovitusi küsimustiku täiustamiseks. Muudeti II osa üks küsimus kaheks küsimuseks. Algselt oli uuritud näidistöö sobivust loovuse alaoskuse kohta, aga soovitati küsimused koostada eraldi iga alaoskuse

kohta. Samuti soovitati II osa eesmärkide küsimuste juures välja kirjutada eesmärgid ja uurida sobivust mõlema eesmärgi kohta eraldi.

Tööjuhendid ja näidistööde kohta tagasiside saamiseks koostatud küsimustikud anti õpetajatele üle 15. märtsil. Kahel õpetajal kulus uurimuse läbi viimiseks kaks nädalat ja teistel kulus kolm nädalat. Kahe õpetaja käest saadi küsimustikud tagasi märtsi lõpus ja teiste käest saadi tagasi 8. ja 9. aprillil.

Viimaseks etapiks jäi küsimustike analüüsimine ja tulemuste kirja panemine. Iga tööjuhendi juurde tekitati kaks gruppi vastavalt uurimisküsimustele: II ja III osa (lisa 5). Sorteeritud küsimustikud loeti läbi ning selleks, et tulemused kirja panna koondati mõlema osa küsimused kaheks osaks. II osa: (1) hinnangud eesmärkidele, kuhu koondati küsimused 1-3 ja (2) hinnangud lapse töö teostusele, kuhu koondati küsimused 4-6. III osa: (1) hinnangud kujundusele ja näidistöö sobivusele, kuhu koondati küsimused 1-3 ja (2) hinnangud lõimimisele ja eakohasusele, kuhu koondati küsimused 4-8. Tulemuste kirja panemisel arvestati kõigi küsimuste puhul õpetajate arvamusi ja soovitusi näidistöö täiustamisel.

Tulemused

Näidistööd katsetas lastega läbi neli õpetajat, iga õpetaja ühe lapsega. Tagasisidet andsid õpetajad vastates küsimustikule, mis koosnes kahest osast. Esimeses osas uuriti, kuidas sobivad voolimistehnikas näidistööd loovuse alaoskuste õpetamiseks. Teises osas uuriti, millised on õpetajate ettepanekud loodud voolimistehnikas loovtööle.

Õpetajate arvamused ja hinnangud näidistööle „Laineline joon”

Õpetajate hinnangul olid eesmärgid arusaadavad ning näidistöö sobib ideaalselt mõtlemise üksikasjalikkuse arendamiseks. Õ3 lisas juurde, et lapsel tekkis vestluse käigus aina uusi ideid, mida tööle juurde teha. Kolme õpetaja arvates näidistöö sobib mõtlemise originaalsust arendamiseks, Õ1 tõigi välja, et lapse ideed olid väga omanäolised ja originaalsed. Õ4 lisas, et lapsel oli koheselt oma nägemus ning laps sai oma fantaasiat kasutada. Õ2 arvates selles näidistöös mõtlemise originaalsust ei ilmnenu, kuid samas ei osanud öelda, mida võiks töös muuta.

Näidistööd tehes olid lapsed väga motiveeritud ning Õ1 ütles, et lapsele väga meeldis individuaalne lähenemine, mis kaasnes töö tegemisel. Õ2 sõnul ei vajanud laps tagant õhutamist ja oli väga motiveeritud, suurimaks piiranguks oli ajanappus. Õ3 lisas, et kui ta tegi lapsega näidistööd individuaalselt läbi, siis teised lapsed käisid ka uurimas, kas nemad saavad

ka seda tööd teha. Õ4 tõi samuti välja, et laps oli väga motiveeritud ja tegutses innukalt töö valmimiseni. Õpetajate hinnangul ei vajanud lapsed motiveerimist ja abi antud näidistöö teostamisel. Õ1 ja Õ2 küsisid lapselt erinevaid küsimusi, et saada teada, mida laps näeb antud tööd tehes ja mida ta plaanib teha. Edaspidi arutas laps ise juurde, mida ta teeb. Õ1 arvates võiks juhendis olla kirjas, kuidas hea on kasutada suunavaid ja toetavaid küsimusi.

Antud näidistööd on õpetajate arvates väga vajalikud ja olulised loovuse arendamiseks. Õpetajate arvates on töö eakohane. Õ1 toobki välja, et iga laps teostab oma tööd vastavalt enda omandatud oskustele ja selle hetke emotsioonidele. Töökäik oli arusaadav ja Õ1 tõi välja, kuna tegu on loovtööga, siis ongi hea jätta õpetajale juhendamiseks ja arusaamiseks mõttelendu ja vabadust. Õ2 arvas, et teise punkti sõnastust peaks muutma: (uut) pilti luues ja seda detailidega täiendades. Õ4 arvates võiks töökäigus kirjas olla, et enne töö tegemist arutletakse, mida laps pildil näeb, sest siis saab laps oma mõtteid väljendada. Samuti arvas Õ2, et juhendis võiks olla täpsustav info töö teostamise tehnika osas, sest lapsed kipuvad kasutama plastiliini ruumiliste kujundite loomiseks, mitte tasapinnalise pildi teostamiseks. Õ1 ja Õ3 arust olid materjalid ja töövahendid arusaadavad, aga Õ1 arvas, et võiks kasutada ka voolimispulka ja –nuga. Õ2 ei saa aga aru, mis vahe on töövahendil ja materjalil.

Õpetajad kasutaksid antud näidistööd ka edaspidi, sest Õ3 sõnul on antud näidistöö põnev viis fantaasia ja töövõtete õppimise võimalus. Õ1 arvas, et prooviks näidistööd katsena ka 3 aastastega ning aasta hiljem ka 4 aastasega, et näha lapse arengut. Õ4 lisas, et antud töö on väga hea võimalus arendada lapse iseseisvat mõtlemist ja kujutlusvõimet. Samuti on näidistööd kooskõlas Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava üldosaga ning ka valdkonnaga kunst. Õ1 tõi välja, et Koolieelne riiklik õppekava toetab kunsti valdkonnas just protsessi, samas ka erinevate materjalide ja tehnikate katsetamist. Õpetajate arvates saab näidistööd ka lõimida teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega. Näiteks Õ1 ütleb, et lõimimine tõesti on väga hea. Keel ja kõne saab toetatud läbi jutustamise. Matemaatika lõimimine teostub geomeetriliste kujundite sissetoomise ning detailide paigutamise ja selgitustega (näiteks üleval, all). Õ2 tõi välja ainult valdkonna mina ja keskkond, kui pilt on seotud loodusega. Õ4 lisas samuti, et laps saab antud tööga kasutada erinevaid teadmisi ühendades kunstitööga.

Õpetajate arvamused ja hinnangud näidistööle „Ring“

Käesoleva näidistöö puhul oli kahe õpetaja arvates eesmärgid arusaadavad, üks õpetajatest palus lapsel nimetada erinevaid ringikujulisi esemeid. Õ1 oli aga segaduses, et kes voolib ja milliseid geomeetrilisi kujundeid. Antud töös ei saa rääkida mõtete voolavusest, vaid

hüplevusest. Laps alustas töö tegemist ühe mõttega, aga lõpetab hoopis teise mõttega ja annabki valminud asjale uue tähenduse. Ka lisab Õ1, et originaalsus peaks väljenduma pigem töö sisus, sest tehnikate valdamine selles vanuses on siiski piiratud. Teised õpetajad arvasid, et antud näidistöö arendab mõtete voolavust ja mõtete originaalsust. Õ2 tõi mõtete voolavuse arendamise kohta välja, et käesolev töö soodustab mõtetegevuse arendamist, kuna töö käigus ideed ja mõtted pidevalt täienevad.

Kolme õpetaja sõnul olid lapsed väga huvitatud töö tegemisest ning takistusi ette ei tulnud. Õ4 ütles, et laps polnud üldse motiveeritud antud tööd tehes. Laps ei saanud aru, miks tema üksi peab seda tööd tegema ja teised saavad samal ajal mängida. Laps tahtis töö ruttu ära teha ja mängima minna. Õ1 lisas, et laps muutis pidevalt tegevuse käigus oma mõtteid, sest lapsel oli suur huvi töö tegemise vastu. Õ2 ütles, et laps kasutaski oma lemmiktehnikat: plastiliini kandmine paberile õhukese kihina (sõrmedega vajutades ja hõõrudes). Kolme õpetaja sõnul lapsed ei vajanud abi töö teostamisel. Õ1 lisas, et püüdis täpsustavate küsimustega panna last keskenduma ühele teemale ja suunas tehtud tööd mitte puutuma, sest laps mõtles pidevalt ümber ja muudkui parandas tehtud tööd uute ideedega. Õ2 sõnul laps muudkui kirjeldas tööd tehes oma töökäiku. Õ4 tõi välja, et kuna laps polnud motiveeritud, siis vajab suunamist ja abistavaid küsimusi, et suudaks keskenduda töö tegemisele.

Õpetajate arvates on antud näidistöö vajalik ja huvitav. Õ2 lisab, et näidistöö on inspireeriv ja motiveeriv, sest selle tööga on võimalik edasi arendada mitmeid huvitavaid ideid. Õpetajad arvasid, et töövahendid ja materjalid on arusaadavad ja tööks vajalikud. Õ2 andis nõu, et võiks plastiliini asendada ka näiteks savi või soolataignaga. Tööjuhendis olev töökäik oli õpetajate jaoks arusaadav, kuid Õ1 arvates ei kajastunud antud töö käigus tegevuse eesmäärke, et laps täiendab etteantud pilti erinevate voolitud geomeetriliste kujunditega. Õ2 aga arvas, et laps võiks ise valida, mis värvi ja suurusega ring on ning muuta ka ringi paigutust paberil. Töö oli õpetajate arvamusel mööda eakohane, kuid Õ1 arvas, et eakohane vaid 5aastastele, sest nad ei vaja abi töö teostamisel ja valdavad juba ise plastiliiniga töötamise tehnikat. Õ4 arvates oli jõukohane, kuid siiski laps vajab suunamist ja abi. Laps voolis inimest ning vajab kehaosade paigutamise abi, mis oli väga hea viis kehaosade õppimiseks ning arutamiseks, kus midagi asub.

Õpetajate hinnangul on näidistööd kooskõlas Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava üldosaga kui ka valdkonnaga kunst. Õ2 täpsustas, et töö käigus laps jutustab piltidel nii tuttavatest asjadest, kogetud sündmustest kui ka oma fantaasiatest. Samuti muudab laps voolimismaterjali kuju. Samas lisab Õ2, et näidistöö toetab lapse loovust, arendab individuaalsust, laps suudab rakendada õpitut edaspidistes tegevustes ning kogemuste

saamine toimub kõigi meelte kaudu. Õpetajate arvates toetavad antud näidistööd õppe- ja kasvatustegevuste valdkondasid, sest läbi nende saab luua erinevaid seoseid. Õ1 tõi näitena välja, et õppetegevust saab lõimida matemaatikaga (värvid, loendamine), keel ja kõnega, sest laps jutustab ja selgitab oma tegevust töö käigus ning samuti ka valdkonnaga mina ja keskkond.

Õpetajad kindlasti kasutaks antud tööd, sest Õ2 arvates motiveeris käesolev töö nii last kui ka õpetajat. Õ3 arvas, et töö on hea viis arendada lapse loovust. Õ1 kasutaks ainult väikeste muudatustega, näiteks ta on eelnevalt kasutanud mitut ringi, võiks olla ka nii, et laps ise valib, mitu ringi ja kui suured ringid ning samuti valib ka ringi värvust. Õ1 ei saa aru eesmärgist, et laps täiendab etteantud pilti voolitud geomeetriliste kujunditega. Kas laps voolib neid ise ning kas ta on selles olukorras loov? Õ2 lisas, et töö tegemise ajal võiks proovida muusikapala kuulamist, kas enne töö alustamist või taustaks tööprotsessi käigus. Õ3 arvas aga, et midagi ei oleks vaja muuta.

Õpetajate arvamused ja hinnangud näidistööle „Silmad“

Käesolev näidistöö oli Õ1 jaoks üks põnevamaid, aga last see kõnetas mõnevõrra vähem, sest lapsel oli soov õue minna ning ta tahtis töö võimalikult kiiresti ära teha. Õ1 arvas, et antud töö puhul muudaks töö tegemise aega, sest lapsele meeldib töö plastiliiniga ja õpetaja individuaalne juhendamine. Õ2 ütles, et laps oli väga motiveeritud, tegutses ja voolis ilma, et teda oleks vaja olnud suunata. Lastele meeldib plastiliiniga voolimine, eriti, kui nad saavad ise valida mida ja kuidas teha. Õ3 sõnul oli laps samuti motiveeritud ning töö tegemist soodustas eelnev vestlus selle kohta, mida laps näeb. Töö tegemisel laps abi ei vajanud, samas Õ2 tõi välja, et seekord laps ei rääkinud ise, mida ta teeb, vaid õpetaja pidi ise küsima, mida laps teeb. Õ1 lisas, et laps vajab vähesel määral abi, aga vaid suunavate küsimusete näol, et mida laps näeb ja mida ta mõtleb teha. Õ4 tõi välja, et laps oli alguses tõrges ja ei soovinud voolida, kuid arutledes individuaalselt hakkas laps kaasa mõtlema ja tööd tegema.

Õpetajate arvates olid eesmärgid arusaadavad ning kolme õpetaja arvates sobib töö nii mõtlemise originaalsuse kui ka mõtlemise voolavuse arendamiseks. Õ1 tõi välja, et lapse mõtte ja teostus küll ei haakunud tööjuhendi teemaga, aga oli huvitav ja ta soovitaks „silmade“ juurde lisada ringi või ruudu, mis tekitaks silmade ümber kuju. Õ2 arvas samuti, et töö sobib mõtlemise originaalsuse arendamiseks, aga hilisemas eas, näiteks 6-7 aastasel ning mõtlemise voolavuse kohta ütles ta, et detailide lisamine on pigem mõtlemise üksikasjalikkuse ja täpsuse arendamiseks. Õ4 lisas, et laps muudkui tegi muudatusi ja lisas uusi detaile.

Õpetajate arvates on näidistöö vajalik loovuse arendamiseks. Õ1 arvates näidistöö inspireerib tegutsema ja otsima mitmeid erinevaid lahendusi. Õpetajate arvates sobib näidistöö 4-5 aastastele, sest Õ1 arvates on jõukohane pingutus alati hea. Õpetajad kasutaks antud näidistööd ka edaspidi, kuid kaks õpetaja kasutaks näidistööd muudetud kujul. Õ1 arvates võiks kasutada erinevaid „silmi“, näiteks loomade, inimeste või multikategelaste silmi ning laps võikski neid „silmi“ ise valida ja paigutada töös neid vastavalt oma soovile. Samuti lisab Õ1, et töökäigus võiks olla kirjas, et eelneb arutelu silmadest, et kellele need kuuluvad. Õ2 lisaks silmadele pea kontuuri, kas siis inimese või looma oma. Õ4 arvas, et laps võiks silmi ise paigutada oma nägemuse järgi.

Õpetajate arvates on käesolev näidistöö kooskõlas Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava nii üldosaga, kui ka valdkonnaga kunst, samuti on lõimitud ka teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega. Õ1 tõi välja, et loovus, mitmekesised materjalid, uued lahendused, originaalne teostus ja pandlik lähenemine on väga oluline. Samuti lisas Õ1, et kunstiõpetus lõimimine erinevate valdkondadega on lapse arengu alus, sest läbi omandatud oskuste kasutab laps julgeid lahendusi ka tööprotsessis. Õ1 tõi välja, et antud näidistöö toetab keelt ja kõnet, sest laps jutustab, mõtleb ja nimetab erinevaid detaile. Samuti loendab ja nimetab ta värve ja aastaage, millega toetab matemaatika valdkonda. Valdkond mina ja keskkonda, kuna antud töös räägiti näiteks loodusnähtustest. Õ2 nimetas, et on ka seos matemaatikaga, kuna laps loendab ja nimetab värve, samuti tõi õpetaja välja valdkonna mina ja keskkond, kus laps nimetab inimese või looma kehaosi.

Õpetajate arvamused ja hinnangud näidistööle „Värvilised pallid“

Antud näidistöö puhul olid lapsed väga motiveeritud ning soovisid väga tööd teha. Õ3 sõnul soovis laps väga tööd teha, kuna õpetaja uuris lapselt, kas selline töö pakub talle huvi. Laps oli meeleldi nõus ja kuna tööd tehti hommikul, kui oli vähe lapsi, siis laps sai rahulikult mõelda, ilma et miski muu tegevus teda segaks. Õ1 väitel pakkus lapsele just see huvi, et paber oli tühi ja sai teha ükskõik mida ning saab õpetajale individuaalselt jutustada, mis parasjagu mõtted on. Kahe õpetaja sõnul laps ei vajanud abi ega suunavaid küsimusi, soovisid iseseisvalt tööd teha. Õ2 sõnul esitati lapsele suunavaid küsimusi, aga mitte selleks, et last motiveerida, vaid hoidmaks teda töö juures, kuna laps kippus mõtlema jääma. Õpetaja suunavad küsimused aitasid last pigem oma mõtteid välja ütlemata ja abistamiseks neid realiseerida paberile. Kolme õpetaja arvates olidki eesmärgid väga mõistetavad ja sobivad. Õ1 tõi välja, et antud tööga on lapsel võimalik vanu õpitud/omandatud kogemusi ja oskusi töö käigus meelde tuletada ja nende põhjal luua ebatavalisi seoseid, seega sobib paindlikkuse ja

üksikasjalikkuse arendamiseks. Samuti täiendas laps oma esmaseid mõtteid töö käigus. Õ2 oli küll nõus mõtlemise üksikasjalikkuse arendamise kohta, kuid mõtlemise paindlikkuse kohta ei osanud öelda, kas sobib antud töö.

Kõigi õpetajate arvates oli töö kooskõlas Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava nii üldosaga, kui ka valdkonnaga kunst. Õ4 tõi välja, et antud töö mõjutab ka lapse enesehinnangut, lapsel tõuseb motivatsioon ning on võimalus last paremini tundma õppida. Õ1 sõnul saab töö käigus mõista lapse huve, fantaasiat, eripärasid ja tema tugevaid külgi, samuti saab teada, mis teadmised vajavad veel arendamist. Lõimimise kohta ütlesid samuti õpetajad, et antud töö sobib hästi, kuna töö käigus laps jutustab, arutleb, kujundab pilti, loob erinevate kujundite, kõik need tegevused on käsikäes. Kõik õpetajad olid ka nõus, et töö on eakohane ning Õ1 sõnul kasutaks antud tööd lastega vanuses 3-7, sest käesolev töö aitab lastel ennast avada ja parandab jutustamisoskust. Õ3 ja Õ4 ütlesid samuti, et kasutaks seda näidistööd ning Õ2 ei osanud öelda, kas kasutaks.

Õpetajate arvates olid töövahendid ja materjalid arusaadavad ning vajalikud. Õ1 arvas, et töövahendite hulka võiks lisada ka voolimisnuga ja –pulki. Kahele õpetajale jäi segaseks, kes teeb pallid, kas lapsed või õpetaja. Samuti, kui suur peab pall olema ja laps võiks ise viis värvi välja valida ja nendest pallid teha.

Arutelu

Käesoleva uurimustöö eesmärgiks oli koostada loovtööde näidiskomplekt õpetajatele, et toetada 4-5 aastaste laste loovuse alaoskuste arendamist. Katsetada neid lasteaias ning täiustada vastavalt õpetajate arvamusele. Koostatud näidistööd katsetati ühes Eesti maakonna lasteaias nelja õpetaja poolt. Uurimusküsimuste vastamiseks koguti andmeid struktureeritud küsimustiku abil. Esiteks uuriti, kuidas sobivad voolimistehnikas näidistööd loovuse nelja alaoskuse õpetamiseks. Teiseks taheti teada, millised on õpetajate ettepanekud voolimistehnikas loodud loovtööde parandamiseks.

Uurimuses osalenud õpetajad arvasid, et antud näidistööd on vajalikud ja aitavad arendada loova mõtlemise alaoskusi. Loovuse seisukohalt on oluline, et lapsed saaksid oma mõtted ja fantaasiaid teostada, mida võimaldasid loodud loovtööd. Loovuse alaoskusteks on mõtlemise voolavus, mõtlemise originaalsus, mõtlemise paindlikkus ning mõtlemise üksikasjalikkus (Guilford, 1967).

Loovtööd „Ring“ ja „Silmad“ olid loova mõtlemise alaoskuse mõtlemise voolavuse arendamiseks. Mõlema töö puhul tõi õpetajad välja, et enne töö alustamist, küsiti lastelt

voolavust stimuleerivaid küsimusi (Fisher, 2005). Õpetajad lisasid, et suunavad küsimused ja eelnev arutelu aitas lastel välja mõelda palju huvitavaid ideid ja erinevaid lahendusi töö tegemiseks (Runco, 2004a). Antud loovtööd olid õpetajate hinnangul väga sobivad mõtlemise voolavuse arendamiseks, sest lapsed said oma ideid arendada ja uusi detaile juurde lisada.

Loovtööd „Laineline joon“, „Ring“ ja „Silmad“ olid loova mõtlemise originaalsuse arendamiseks, mis olid õpetajate arvates väga sobivad just mõtlemise originaalsuse arendamiseks. Kõigi tööde puhul said lapsed ühe etteantud detaili põhjal luua midagi unikaalset, vastavalt oma mõtetele (Runco, 2006). Õpetajad tõid välja, et lapsed aina jutustasid, mida nad tegema hakkavad ja mõtlesid aina uusi ideid, mida tööle lisada. Iga lapse nägemus ja teostus oli individuaalne, sest laps kasutas ainult oma mõtteid. Tõmme uudsuse poole on originaalsuses väga oluline (Goldberg, 2018) ning õpetajate sõnul lapsed kasutasid oma fantaasiat luues omapäraseid pilte.

Loovtöö „Värvilised pallid“ olid loova mõtlemise paindlikkuse arendamiseks. Õpetajate arvates julgustas antud töö lapsi läbi erinevate varem omandatud teadmiste jõuda lahenduseni ning muuta mõtlemist (Guilford, 1967). Antud töö motiveeris lapsi tegutsema iseseisvalt. Õpetajate arvates töö aitas kõige enam muuta mõtlemist, sest lastele oli antud tühi leht ning see oli nende jaoks teismoodi ülesanne. Mitte ühtegi etteantud ideed ei olnud, vaid lapsed said kõik oma äranägemise järgi teha. Antud töö põhjal sai laps kogu pildi ise luua kasutatades võimalikult erinevaid tehnilisi oskusi.

Loovtööd „Laineline joon“ ja „Värvilised pallid“ olid õpetajate arvates suurepäraseid tööd just üksikasjalikkuse arendamiseks. Mõlemad tööd võimaldasid lisada ideid loodud töödele (Wright, 2010 ja Guilford, 1967). Õpetajate poolt toodi välja, et lapsed lisasid aina ideid juurde ja rääkisid, mida nad teevad ja mida soovivad veel juurde lisada.

Lapsed olid töid tehes motiveeritud ning neile meeldis individuaalne lähenemine. Õppematerjal peab last motiveerima ja võimaldama lapsel omandatud teadmisi iseseisvalt rakendada (Läänemets, 2000). Kui lastel said ideed otsa või ei osanud nad oma mõtteid teostada, suunas õpetaja neid küsimustega. Õpetajal peaks olema varuks edasiviivaid tähelepanekuid, et julgustada laste mõttekäiku (Paas, 2007). Uurimuses osalenud õpetajad pidasid antud töodes seda väga oluliseks. Lastel oli palju mõtteid, aga kohati ei osanud nad neid realiseerida ning vajasisid täiendavat suunamist. Samuti sai küsimuste abil toetada õppimist ja teadmiste kinnistamist. Näiteks, kui töös tehti inimest, siis sai korrata üle kehaosad ja looduspiltidel sai korrata loodusnähtusi ning erinevad värvusi, sest antud töid saab lõimida teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega.

Õppematerjal peab vastama õppekavale (Läänemets, 2000) ja olema eakohane (Kärtner, Maiberg, Rikker, Tuuling, & Voltein, 2006). Antud näidistööd olid eakohased 4-5 aastastele lastele, kuid üks õpetajatest arvas, et proovib töid ka teises vanusegrupis olevate lastega, et võrrelda laste mõttelendu. Samuti vastasid näidistööd koolieelse riikliku õppekava üldosaga, kuna töö toetab loovust, arendab individuaalsust, huvi ja laste fantaasiaid. Töö on kooskõlas õppekava valdkonnaga kunst, sest lapsed saavad katsetada erinevaid tehnikaid vastavalt oma ideedele. Näidistööd on lõimitud ka teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkonnaga, näiteks mina ja keskkond, keel ja kõne, matemaatika (Koolieelse lasteasutuse riiklik..., 2008). Antud tööde käigus lapsed jutustavad oma tööde kohta, mida saab lõimida keel ja kõnega, samuti nimetab laps erinevaid värvusi ja kujundeid, mida saab lõimida matemaatikaga. Töodes lapsed voolivad loodust või inimesi, mis toetab valdkonda mina ja keskkond. Arutlemise käigus saab laps kinnistada oma teadmisi ning arendada jutustamisoskust.

Õpetajate arvates olid tööjuhendid arusaadavad, sest juhend peab olema koostatud selges ja arusaadavas sõnastuses (Käis, 2018). Üks õpetaja soovitas tööjuhendis "Laineline joon" muuta töökäigu sõnastust, muid soovitusi antud töö puhul ei olnud. Õpetajate arvates oli tööjuhend arusaadav ja selgelt sõnastatud. Tööjuhendi "Ring" kohta ütles üks õpetajatest, et üks eesmärk oli arusaamatu, kuid ei osanud soovitada mida võiks muuta. Teised tööjuhendid olid õpetajate jaoks arusaadavad ning õpetajate arvates on tööd väga vajalikud, sest lapsed said töö käigus arendada oma mõtlemist ja kasutada erinevaid ideid. Käis (2018) toobki välja, et tööjuhend peab võimaldama lapsel iseseisvalt mõelda ja olla spontaanne, sest just huvist tekivadki uued ja omapärased saadused.

Uurimuse tugevuseks võib pidada mitmekülgset tagasisidet, sest näidistööd tegi läbi neli õpetajat. Iga õpetaja poolt pandi kirja oma mõtted ja soovitusid ning nende arvamust sai omavahel võrrelda. Puuduseks võib pidada, et analüüsimisel arvestati ainult küsitluse tulemustega, kuna andmeid koguti ainult küsitluse teel.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et loovuse seisukohalt on tähtis, et lapsed saaksid võimalikult palju katsetada vastavalt oma soovidele. Loovus on laste arengus oluline (Runco, 2006) ning ta avaldub juba varases lapseas (Võgotski, 2016). Seega tuleks loovust arendada läbi erinevate tegevuste, mida võimaldavad loodud näidistööd. Uurimuses osalenud õpetajad arvasid, et kasutavad antud töid ka edaspidi ning katsetavad neid erinevas vanuses lastega.

Töö praktiline väärtus

Loovat mõtlemist on oluline arendada juba varasemast lapseast ning antud loovtööd võimaldavad lastel oma töödele loovalt läheneda. Laste mõtlemist saab arendada läbi praktiliste tegevuste, mistõttu on oluline lasta lastel katsetada ja avastada. Koostatud loovtööd annavad võimalusi planeerida õppetegevusi arendamiseks loovuse alaoskusi. Samuti kinnitab antud uurimus, et loovtööde läbi viimine on tihedalt seotud teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega, mis aitab lapsel näha kõike tervikuna.

Uuringu kitsaskohad ja edasised soovitused

Antud uurimuse üheks kitsaskohaks võib välja tuua, et tulemuste analüüsimist piirasid osade küsimuste napid vastused ning andmeid koguti ainult küsitluse teel. Kordusuuringu tegemisel soovib autor jälgida näidistööde katsetamist, sest vaatlus annaks parema pildi kogu tegevuse protsessist. Tähelepanu võikski pöörata tegevuse protsessile, kuidas töö tegemist alustatakse, milliseid suunavaid küsimusi esitatakse ning kuidas tegevus lõpetatakse, mis annaks parema ülevaate kõigi tegevuse läbi etappidest.

Tänuõnad

Täna kõiki uurimuses osalenud õpetajaid, kes katsetasid uurimustöö raames valminud näidistööd lastega. Eriliselt soovin tänada, et õpetajad vastasid ka küsimustikule ja andsid soovitusi näidistööde parandamiseks.

Autorluse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade adeemiliste tavadega.

Anita Talantseva

12.05.2019

Kasutatud kirjandus

- Aljasmets, E., Eisenšmidt, E., Kurik, E., Lootsar, E., Masso, S., & Põldemaa, T. (1985). *Tööõpetus algklassides*. Tallinn: Valgus.
- Beketayev, K., & Runco, M. A. (2016). Scoring Divergent Thinking Tests by Computer With a Semantics-Based Algorithm. *Europe's Journal of Psychology*, 12 (2), 210-220.
- Berliner, D. C. (1988). Implications of studies on expertise in pedagogy for teacher education and evaluation. *New directions for teacher assessment*, 39–68.
- Ebber, E-L. (2016). *Õpiobjekt õõnesvormide voolimise käsitlemiseks 7-aastase vasakukäelise lapsega*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Fisher, R. (2005). Loominguline mõtlemine. K. Henno, & E. Simmermann (Toim.). *Õpetame lapsi mõtlema* (lk 40-45). Tartu: Atlex AS.
- Goldberg, E. (2018). Loovuse neuromütoloogia. S. Ritso (Toim). *Loovus. Inimaju uuenduste ajastul* (lk 26-36). Tallinn: Printon AS.
- Guilford, J. P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill Company.
- Gustavson, M. (2004). *Laste aeg – laste aed. Alternatiivsed võimalused pedagoogikas. Abimaterjal lasteaiatõpetajatele ja lapsevanematele*. Kirjastus: PreMark.
- Hanson, S. (1965). *Õpime voolima*. Tallinn: Valgus.
- Hein, A. (2007). Aktiveerivaid ülesandeid käsitõõtundide läbiviimisel. H. Tiisväli (Toim.), *Tööõpetus- ja kodundusõpetus koolis* (lk 84–89). Tallinn: Argo.
- Heinla, E. (2008). Loovuse areng. Kikas, E. (Toim.). *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (238-239). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Ivanova, L. & Leppoja, K. (2007). Käelistest tegevustest lasteaias ja nende integreerimisest teiste ainevaldkondadega, *Tea ja toimeta*, 33, 7-8.
- Juss, V. (2005). Kunstikasvatusest lasteaias. M. Vikat, H. Treier, & I. Raudsepp (Toim), *Muusika ja kunsti õpetamisest*, lk 56-58. Riiklik eksami- ja kvalifikatsioonikeskus.
- Kabanen, K. (2010). *Loovtegevused ja mäng. Loovtegevusi õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadesse*. Tallinn: Ilo.
- Kallas, E. (2015). Loovuse kujundamine. *Loovustehnikad, 99 viisi ideede leidmiseks* (lk 8-12). Tartu: Ecoprint AS
- Kidron, A. (2000). *Leidlik meel*, lk 161. Tallinn: Mondo
- Kidron, A. (1999). Loovuse avaldumisviis. *Haridus*, 3, 47-48.

- Kool, K. (2018). *Loova mõtlemise nelja komponendi seose avaldumine 6.-8. Klassi õpilastes käsitöö ja kodunduse tundide ajal Tartu linna koolide näitel*. Publitseerimata magistritöö. Tartu Ülikool.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. (2008). Riigi Teataja. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>
- Käis, J. (2018). *Õpetuse alused ja teed*. Tartu: Kirjastus Studium.
- Kärtner, P., Maiberg, L., Rikker, M., Tuuling, L., Voltein, E. (2006). *Õppematerjal koolieelsete lasteasutuste eesti keele kui teise keele õpetajate põhi- ja täienduskoolituseks*. Tartu: Kirjastus Atlex.
- Lamb, R., Annetta, L., & Vallett, D. (2015). The interface of creativity, fluency, lateral thinking, and technology while designing Serious Educational Games in a science classroom. *Electronic Journal Of Research In Educational Psychology*, 13(2), 219-242.
- Lubart, T. I., & R. J. Sternberg. (1999). The concept of creativity: prospects and paradigmas. In R. J. Sternberg (Eds.), *Handbook of Creativity* (pp. 3-14). Cambridge: Cambridge University Press.
- Läänemets, U. (2000). *Õppevara: küsimusi ja kostmisi*. Tallinn: Avita.
- Löfström, E. (2011). *Tegevusuuringu käsiraamat*. Tallinn: Archimedes.
- Marandi, T. (2007) *Õppematerjalide koostamine*. Külastatud aadressil http://lepo.it.da.ut.ee/~triinm/Marvi_talvekool_2007jaanuar_kasileht.pdf
- Moran, S. (2010). The Roles of Creativity in Society. In J. C. Kaufman, & R. J. Sternberg (Eds.), *The Cambridge Handbook of Creativity* (pp. 74-90). Cambridge: Cambridge University Press.
- Oll, T. (2009). Valdkond "Kunst". E. Kuldernupp (Toim). *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad* (lk 76-81). Tallinn: Riiklik Eksami- ja kvalifikatsioonikeskus.
- Paas, K., (2007). Loovus kodunduse tundides. H. Tiisväli (Toim.), *Tööõpetus- ja kodundusõpetus koolis* (lk 31-36). Tallinn: Argo.
- Rebane, K. (2016). *Näidis-tegevuskonseptid kunstiteoste vaatluste ja vestluste läbiviimiseks 6-7aastaste lastega*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Runco, M. A. (2004). Creativity. *Annual Review of Psychology*, 55, 657-687.
- Runco, M. A. (1989). The creativity in children's art. *Child Study Journal*. 19(3), 177-189.
- Runco, M. A. (2006). The development of children's creativity. In B. Spodek, & O. N. Saracho (Eds.), *Handbook of Research on the Education of Young Children (2nd ed.)* (pp. 121- 131). London: Lawrence Erlbaum Associates.

- Siim, S. (2016). *Õpiobjekt õpetajale kolmeaastase vasakukäelise lapse joonistamise juhendamiseks*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Sinilaht, I. (2018). *Eelkooliealiste laste õpetajate hinnangud laste loovuse kohta*. Publitseerimata magistrیتöö. Tartu Ülikool.
- Sternberg, R.J. (2006). The Nature of Creativity. *Creativity Research Journal*, 18(1), 87-98. doi.org/10.1207/s15326934crj1801_10
- Teder, K. (2014, 7. juuni). Lasteaias tuleb loovusele tähelepanu pöörata. *Postimees*.
- Tuulmets, A. (2010). Lõimimisvõimalusi põhikooli kunstis. J. Jaani, & L. Aru (Toim). Lõiming. Lõimingu võimalusi põhikooli õppekavas (75–101). Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus: Tartu Ülikool.
- Tõnumaa, Ü. (2004). Kuidas toetada lapse loovuse avaldumist. A. Kons (Toim). *Lugemisest, kirjutamisest ja loovusest* (lk 30-32). Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Uusikylä, K. (2006). Mis on loovuspedagoogika. Visanti, M.-L., Järnefelt, H., Bäckman, P., Sinko, P. (toim). *Loovus pedagoogika* (lk 5-7), Haridusamet: Paar OÜ.
- Vahter, E. (2005). Kunstikasvatus lasteaias lasteaias. K. Henno (Toim). *Laps ja lasteaed. Lasteiaiaõpetaja käsiraamat* (lk 199-208). Tartu: Atlex.
- Võgotski, L. (2016). Looming ja kujutlusvõime. I. Tõnisson, & S. Ratso (Toim). *Laste loovus ja kujutlusvõime. Mäng ja selle osa lapse psüühilises arengus* (lk 9-16). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Wright, S. (2010). *Understanding Creativity in Early Childhood: Meaning-Making and Children's Drawings*. SAGE Publications.

Lisa 1. Näidistöö juhendid

Lisa 1.1. *Tööjuhend nr 1.*

Teema: laineline joon

Töö liik: voolimine

Laste vanus: 4-5 aastased

Tegevuse eesmärgid:

- Laps leiab uudseid lahendusi töö täiendamiseks (mõtlemise originaalsuse arendamiseks);
- Laps täiendab oma mõtteid uute detailidega (mõtlemise üksikasjalikkuse arendamiseks).

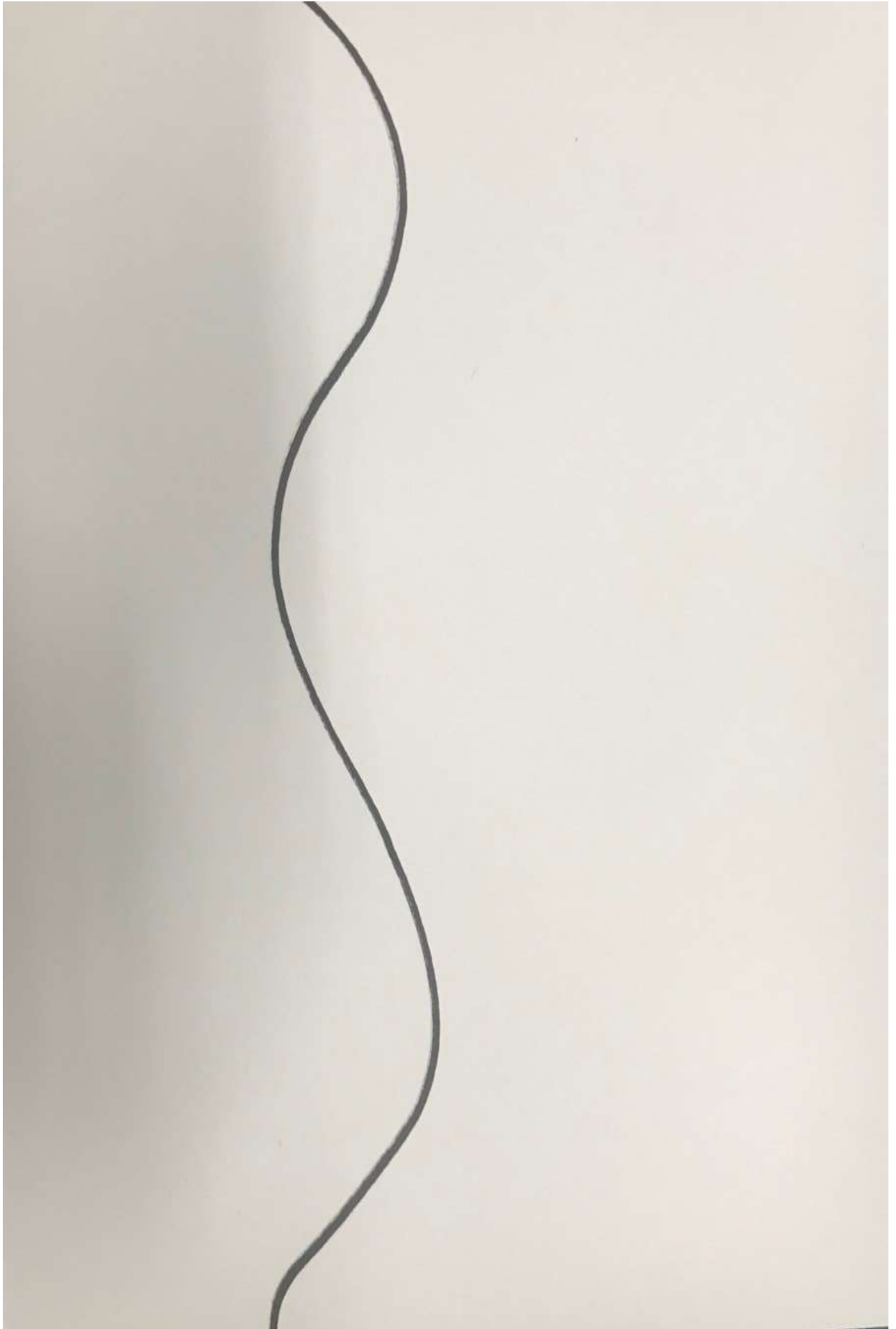
Töövahendid: paber, kuhu on joonistatud laine

Tegevuseks vajalikud materjalid: lauakate ja plastiliin

Töökäik:

1. Lastele jagatakse lainelise joonega paber.
 - Võtke paber ükskõik, mis pidi ette
 - Vaadeldge tööd ja mõelge, mida näete.
2. Lastele jagatakse erinevat värvi plastiliini töö teostamiseks.
 - Lapsed teevad loovtöid plastiliiniga, uut pilti luues ja seda täiendades.

Lisa 1.2. Tööjuhend nr 2.

Teema: ring

Töö liik: voolimine

Laste vanus: 4-5 aastased

Tegevuse eesmärgid:

- Laps lisab pildile erinevaid tasapinnalisi voolitud geomeetrilisi kujundeid (mõtlemise voolavuse arendamiseks);
- Laps leiab huvitavaid viise, et muuta pilt põnevamaks (mõtlemise originaalsuse arendamiseks).

Töövahendid: paber, kuhu on joonistatud ring

Tegevuseks vajalikud materjalid: lauakate ja plastiliin

Töökäik:

1. Lastele jagatakse paber, kuhu on joonistatud ring.
 - Võtke paber ükskõik, mis pidi ette
 - Vaadeldge tööd ja mõelge, mida näete.
2. Lastele jagatakse erinevat värvi plastiliini töö teostamiseks.
 - Lapsed teevad loovtöid plastiliiniga, täiendades ja uut pilti luues.

Lisa 1.3. Tööjuhend nr 3.

Teema: silmad

Töö liik: voolimine

Laste vanus: 4-5 aastased

Tegevuse eesmärgid:

- Laps leiab uudseid viise, et muuta pilt huvitavaks (mõtlemise originaalsuse arendamiseks);
- Laps täiendab etteantud pilti erinevate ideedega (mõtlemise voolavuse arendamiseks).

Töövahendid: valge paber ja silmade kleepsud

Tegevuseks vajalikud materjalid: lauakate ja plastiliin

Töökäik:

1. Lastele jagatakse valge paber ja laual on silmade kleepsud
 - Võtke paber enda ette
 - Valige silmad ja kleepige kuhu ise soovite
 - Vaadeldge tööd ja mõelge, mida näete.
2. Lastele jagatakse erinevat värvi plastiliini töö teostamiseks.
 - Lapsed teevad loovtöid plastiliiniga, uut pilti luues ning seda täiendades.

Lisa 1.4. Tööjuhend nr 4.

Teema: värvilised pallid

Töö liik: voolimine

Laste vanus: 4-5 aastased

Tegevuse eesmärgid:

- Laps leiab erinevaid võimalusi geomeetriliste kujundite kasutamiseks (mõtlemise paindlikkuse arendamiseks);
- Laps täiendab oma ideid uute detailidega (mõtlemise üksikasjalikkuse arendamiseks).

Töövahendid: valge paber

Tegevuseks vajalikud materjalid: lauakate ja plastiliin.

Töökäik:

1. Lastele jagatakse valge paber.
 - Võtke paber ükskõik, mis pidi ette
2. Lapsed valivad viis erinevat värvi plastiliini töö teostamiseks.
 - Lapsed veeretavad värvilisi palle.
 - Lapsed teevad loovtöid plastiliiniga, uut pilti luues ja seda täiendades.

Tagasiside loovtööle

Eesmärk:

Bakalaureusetöö eesmärk on koostada loovtööde näidiskomplekt õpetajatele, et toetada 4-5 aastaste laste alaoskuste arendamist. Katsetada neid lasteaias ning täiustada vastavalt õpetajate hinnangule.

Uurimusküsimused:

1. Kuidas sobivad voolimistehnikas näidistööd loovuse nelja alaoskuse: mõtete voolavuse, mõtete originaalsuse, mõtete paindlikkuse ja mõtete üksikasjalikkuse õpetamiseks?
2. Millised on õpetajate ettepanekud loodud voolimistehnikas loovtöödele?

I osa

Sissejuhatavad küsimused

1. Mis on Teie haridus?

.....

2. Milline on Teie tööstaaž?

.....

3. Mis on Teie jaoks loovus? Kui oluliseks peate loovuse arendamist?

.....

.....

.....

.....

4. Mis on Teie jaoks loovtöö? Kui tihti viite lastega loovtöid läbi?

.....

.....

.....

.....

5. Kui oluliseks peate loovtööde läbi viimist? Miks?

.....

.....

.....
.....
6. Mis on loovtööde tugevusteks?

.....
.....
.....
.....

II osa

Küsimused tööjuhendi kohta

Tööjuhend „Laineline joon“

Kuidas sobivad voolimistehnikas näidistööd loovuse nelja alaoskuse: mõtete voolavuse, mõtete originaalsuse, mõtete paindlikkuse ja mõtete üksikasjalikkuse õpetamiseks?

(uurimisküsimus nr 1)

1. Näidistöö eesmärgid olid (1) laps leiab uudseid lahendusi töö täiendamiseks (mõtlemise originaalsuse arendamiseks), (2) laps täiendab oma mõtteid uute detailidega (mõtlemise üksikasjalikkuse arendamiseks). Kuivõrd arusaadavad olid eesmärgid? Mida muudaksite?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kuivõrd sobis antud näidistöö mõtlemise originaalsuse arendamiseks? Mida võiks muuta?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Kuivõrd sobis antud näidistöö mõtlemise üksikasjalikkuse arendamiseks? Mida võiks muuta?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Kuivõrd motiveeritud oli laps näidistööd tehes? Kas midagi takistas näidistöö tegemisel?

.....

.....

.....
.....
.....

5. Mis soodustas last näidistöö tegemisel? Mida muudaksite, et last rohkem motiveerida töö tegemisel?

.....
.....
.....
.....
.....

6. Kui palju vajab laps abi (lapsele täpsustavad küsimused ja lisa selgitused) töö teostamisel?

.....
.....
.....
.....
.....

III osa

Küsimused tööjuhendi kohta

Tööjuhend „Laineline joon“

Millised on õpetajate ettepanekud loodud voolimistehnikas loovtööle? (uurimisküsimus nr 2)

1. Kuidas hindate näidistöö vajalikkust? Kas antud loovtöö on oluline?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Kuivõrd tööjuhendis olevad töövahendid ja materjalid olid arusaadavad ja vajalikud?
Mida oleks vaja muuta?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Kuivõrd arusaadav oli tööjuhendis olev töökäik? Mis on töökäigu nõrgad ja tugevad küljed? Mida oleks vaja muuta?

.....
.....
.....
.....
.....

4. Kuivõrd eakohased on näidistööd 4-5 aastaste laste jaoks?

.....
.....
.....
.....
.....

5. Kas kasutaksite antud tööjuhendit ka edaspidi 4-5 aastaste lastega? Põhjenda!

.....
.....
.....
.....
.....

6. Kuivõrd on kooskõlas antud näidistöö Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava valdkonnaga kunst?

.....
.....
.....
.....
.....

7. Kuivõrd on kooskõlas antud näidistöö Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava üldosaga?

.....
.....
.....
.....
.....

8. Kuivõrd toetavad antud näidistööd lõimimist teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega?

.....
.....
.....
.....
.....

9. Milliseid muudatusi soovitaksite veel juhendisse sisse tuua?

.....
.....
.....
.....
.....

II osa

Küsimused tööjuhendi kohta

Tööjuhend „Ring“

Kuidas sobivad voolimistehnikas näidistööd loovuse nelja alaoskuse: mõtete voolavuse, mõtete originaalsuse, mõtete paindlikkuse ja mõtete üksikasjalikkuse õpetamiseks?

(uurimisküsimus nr 1)

1. Näidistöö eesmärgid olid (1) laps lisab pildile erinevaid tasapinnalisi voolitud geomeetrilisi kujundeid (mõtlemise voolavuse arendamiseks) ja (2) laps leiab huvitavaid viise, et muuta pilt põnevamaks (mõtlemise originaalsuse arendamiseks).
Kuivõrd arusaadavad olid eesmärgid? Mida muudaksite?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kuivõrd sobis antud näidistöö mõtlemise voolavuse arendamiseks? Mida võiks muuta?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Kuivõrd sobis antud näidistöö mõtlemise originaalsuse arendamiseks? Mida võiks muuta?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Kuivõrd motiveeritud oli laps näidistööd tehes? Kas midagi takistas näidistöö tegemisel?

.....

.....
.....
.....
.....

5. Mis soodustas last näidistöö tegemisel? Mida muudaksite, et last rohkem motiveerida töö tegemisel?

.....
.....
.....
.....
.....

6. Kui palju vajab laps abi (lapsele täpsustavad küsimused ja lisa selgitused) töö teostamisel?

.....
.....
.....
.....
.....

III osa

Küsimused tööjuhendi kohta

Tööjuhend „Ring“

Millised on õpetajate ettepanekud loodud voolimistehnikas loovtööle? (uurimisküsimus nr 2)

1. Kuidas hindate näidistöö vajalikkust? Kas antud loovtöö on oluline?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kuivõrd tööjuhendis olevad töövahendid ja materjalid olid arusaadavad ja vajalikud? Mida oleks vaja muuta?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Kuivõrd arusaadav oli tööjuhendis olev töökäik? Mis on töökäigu nõrgad ja tugevad küljed? Mida oleks vaja muuta?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Kuivõrd eakohased on näidistööd 4-5 aastaste laste jaoks?

.....

.....

.....

.....

.....

5. Kas kasutaksite antud tööjuhendit ka edaspidi 4-5 aastaste lastega? Põhjenda!

.....

.....
.....
.....
.....
6. Kuivõrd on kooskõlas antud näidistöö Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava valdkonnaga kunst?

.....
.....
.....
.....
7. Kuivõrd on kooskõlas antud näidistöö Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava üldosaga?

.....
.....
.....
.....
8. Kuivõrd toetavad antud näidistööd lõimimist teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega?

.....
.....
.....
.....
9. Milliseid muudatusi soovitaksite veel juhendisse sisse tuua?

II osa

Küsimused tööjuhendi kohta

Tööjuhend „Silmad“

Kuidas sobivad voolimistehnikas näidistööd loovuse nelja alaoskuse: mõtete voolavuse, mõtete originaalsuse, mõtete paindlikkuse ja mõtete üksikasjalikkuse õpetamiseks?

(uurimisküsimus nr 1)

1. Näidistöö eesmärgid olid (1) laps leiab uudseid viise, et muuta pilt huvitavaks (mõtlemise originaalsuse arendamiseks), (2) laps täiendab etteantud pilti erinevate ideedega (mõtlemise voolavuse arendamiseks). Kuivõrd arusaadavad olid eesmärgid? Mida muudaksite?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kuivõrd sobis antud näidistöö mõtlemise originaalsuse arendamiseks? Mida võiks muuta?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Kuivõrd sobis antud näidistöö mõtlemise voolavuse arendamiseks? Mida võiks muuta?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Kuivõrd motiveeritud oli laps näidistööd tehes? Kas midagi takistas näidistöö tegemisel?

.....

.....
.....
.....
.....

5. Mis soodustas last näidistöö tegemisel? Mida muudaksite, et last rohkem motiveerida töö tegemisel?

.....
.....
.....
.....

6. Kui palju vajab laps abi (lapsele täpsustavad küsimused ja lisa selgitused) töö teostamisel?

.....
.....
.....
.....

III osa

Küsimused tööjuhendi kohta

Tööjuhend „Silmad“

Millised on õpetajate ettepanekud loodud voolimistehnikas loovtöödele? (uurimisküsimus nr 2)

1. Kuidas hindate näidistöö vajalikkust? Miks antud loovtöö on oluline?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Kuivõrd tööjuhendis olevad töövahendid ja materjalid olid arusaadavad ja vajalikud? Mida oleks vaja muuta?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Kuivõrd arusaadav oli tööjuhendis olev töökäik? Mis on töökäigu nõrgad ja tugevad küljed? Mida oleks vaja muuta?

.....
.....
.....
.....
.....

4. Kuivõrd eakohased on näidistööd 4-5 aastaste laste jaoks?

.....
.....
.....
.....
.....

5. Kas kasutaksite antud tööjuhendit ka edaspidi 4-5 aastaste lastega? Põhjenda!

.....
.....
.....
.....
.....

6. Kuivõrd on kooskõlas antud näidistöö Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava valdkonnaga kunst?

.....
.....
.....
.....
.....

7. Kuivõrd on kooskõlas antud näidistöö Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava üldosaga?

.....
.....
.....
.....
.....

8. Kuivõrd toetavad antud näidistööd lõimimist teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega?

.....
.....
.....
.....
.....

9. Milliseid muudatusi soovitaksite veel juhendisse sisse tuua?

.....
.....
.....
.....

II osa

Küsimused tööjuhendi kohta

Tööjuhend „Värvilised pallid“

Kuidas sobivad voolimistehnikas näidistööd loovuse nelja alaoskuse: mõtete voolavuse, mõtete originaalsuse, mõtete paindlikkuse ja mõtete üksikasjalikkuse õpetamiseks?

(uurimisküsimus nr 1)

1. Näidistöö eesmärgid olid (1) laps leiab erinevaid võimalusi tasapinnaliste geomeetriliste kujundite kasutamiseks (mõtlemise paindlikkuse arendamiseks), (2) laps täiendab oma ideid uute detailidega (mõtlemise üksikasjalikkuse arendamiseks).

Kuivõrd arusaadavad olid eesmärgid? Mida muudaksite?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Kuivõrd sobis antud näidistöö mõtlemise paindlikkuse arendamiseks? Mida võiks muuta?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Kuivõrd sobis antud näidistöö mõtlemise üksikasjalikkuse arendamiseks? Mida võiks muuta?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Kuivõrd motiveeritud oli laps näidistööd tehes? Kas midagi takistas näidistöö tegemisel?

.....

.....

-
.....
.....
5. Mis soodustas last näidistöö tegemisel? Mida muudaksite, et last rohkem motiveerida töö tegemisel?

.....
.....
.....
.....
.....

6. Kui palju vajab laps abi (lapsele täpsustavad küsimused ja lisa selgitused) töö teostamisel?

.....
.....
.....
.....
.....

III osa

Küsimused tööjuhendi kohta

Tööjuhend „Värvilised pallid“

Millised on õpetajate ettepanekud loodud voolimistehnikas loovtöödele? (uurimisküsimus nr 2)

1. Kuidas hindate näidistöö vajalikkust? Kas antud loovtöö on oluline?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Kuivõrd tööjuhend olevad töövahendid ja materjalid olid arusaadavad ja vajalikud?
Mida oleks vaja muuta?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Kuivõrd arusaadav oli tööjuhendis olev töökäik? Mis on töökäigu nõrgad ja tugevad küljed? Mida oleks vaja muuta?

.....
.....
.....
.....
.....

4. Kuivõrd eakohased on näidistööd 4-5 aastaste laste jaoks?

.....
.....
.....
.....
.....

5. Kas kasutaksite antud tööjuhendit ka edaspidi 4-5 aastaste lastega? Põhjenda!

.....

.....

.....

.....

.....

6. Kuivõrd on kooskõlas antud näidistöö Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava valdkonnaga kunst?

.....

.....

.....

.....

.....

7. Kuivõrd on kooskõlas antud näidistöö Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava üldosaga?

.....

.....

.....

.....

.....

8. Kuivõrd toetavad antud näidistööd lõimimist teiste õppe- ja kasvatustegevuste valdkondadega?

.....

.....

.....

.....

.....

9. Milliseid muudatusi soovitaksite veel juhendisse sisse tuua?

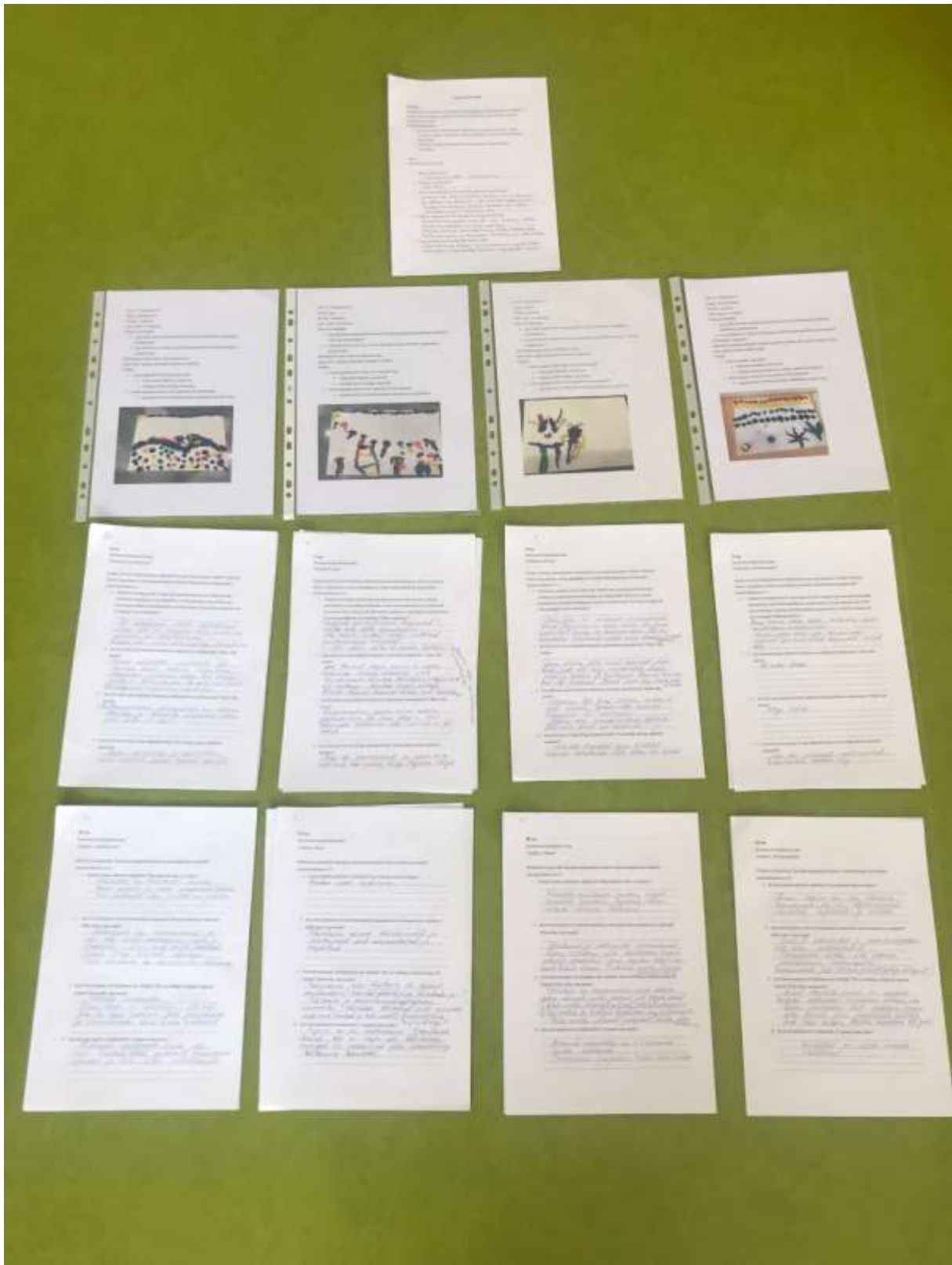
.....

.....

.....

.....

Lisa 3. Sorteeritud küsimustikud

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, *Anita Talantseva*,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose *Voolimistehnikas loovtööde näidiskomplekti katsetamine 4-5 aastaste lastega*, mille juhendaja on *Irja Vaas*, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Anita Talantseva

20.05.2019